

**Περιγραφή της εικαστικής δράσης «Σχέσεις Εμπιστοσύνης» του
εικαστικού Δημήτρη Αμελαδιώτη προσκεκλημένος της ομάδας Εν Φλω.
Νύχτα Μουσείων 2014 στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας.**

- Διεξαγωγή επιτόπου αυτοσχέδιας εικαστικής δράσης με τον τίτλο «Σχέσεις Εμπιστοσύνης» κατόπιν πρόσκλησης και πρότασης της ομάδας Εν Φλω.
- Συνεχής παραγωγή αντικειμένων τέχνης με υλικά όπως οι σπόροι και τα αντίτυπα παλαιών χαρτονομισμάτων.
- Διανομή αναλυτικού κειμένου όπου αναλύεται τόσο το θέμα «πίστη» στην οικονομική και καλλιτεχνική δραστηριότητα όσο και το σκεπτικό της τρέχουσας δράσης.
- Δωρεάν διάθεση των παραγόμενων αντικειμένων τέχνης στο κοινό.

Σύμφωνα με την αγγλοσαξονική θεώρηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ο όρος «πίστη» στην οικονομία είναι τρόπος συναλλαγής κατά την οποία μεταβιβάζονται δικαιώματα κυριότητας αγαθού ή χρηματικού ποσού, από ένα πρόσωπο φυσικό ή νομικό σε άλλο, με αντάλλαγμα την απόκτηση απαίτησης που καθίσταται ληξιπρόθεσμη και απαιτητή σε συγκεκριμένο χρόνο. Με λίγα λόγια, πρόκειται για διαχρονική ανταλλαγή που μπορεί να συντελείται μεταξύ ανόμοιων πραγμάτων, υπηρεσιών και ιδεών ανεξαρτήτως αξίας με σκοπό το κέρδος. Η διαχρονικότητα των ανταλλαγών αυτών επιτυγχάνεται με τη συνεχή ανατίμηση του νομίσματος ανάλογα με τις συνθήκες εγγυητικής ικανότητας που επικρατούν.

Το νόημα του χρήματος, σύμφωνα με τη θεώρηση αυτή, δεν έγκειται στο υλικό του, αλλά στην αξία που εμείς οι άνθρωποι αναπαράγουμε και αναθεωρούμε συνεχώς σύμφωνα με τις ανάγκες, τις επιθυμίες και τα συμφέροντά μας. Πιο απλά, δεν έχει σημασία αν το νόμισμα είναι φτιαγμένο από χαρτί ή φύλλα χρυσού, η αξία του εξαρτάται από την αναγκαία θεωρητική τιμή που του προσδίδει ο πολιτισμός μας. Αυτή η συνεχής επανεκτίμηση του νομίσματος βάσει των συμφερόντων και των αναγκών δίνει τη δυνατότητα να εκτυπώνεται και να ρευστοποιείται συνεχώς, ώστε να κυκλοφορεί και να επιταχύνει τις εμπορικές συναλλαγές, επιτρέποντας τόσο την άπειρη συσσώρευση αγαθών όσο και την πρόκληση οικονομικών μεγεθών τεχνητά διογκωμένων (φούσκες), που μπορούν να παρομοιαστούν με τις μπάμπουσες, όπου η μία είναι μέσα στην άλλη, το μέγεθός τους όλο μεγαλώνει και η μία αναπαράγει την άλλη.

Κατά αντιστοιχία, το ίδιο συμβαίνει και με το σύστημα κοστολόγησης του έργου τέχνης. Η αξία του δεν υπολογίζεται πλέον βάσει του υλικού, αλλά βάσει της ιδέας και της υπηρεσίας που προσφέρει ο εκάστοτε δημιουργός ή βάσει του κοινωνικοπολιτικού-ιστορικού πλαισίου όπου αυτό εντάσσεται, ενώ η τιμή του καθορίζεται σύμφωνα με τις συνθήκες της αγοράς και τη δημοτικότητα του καλλιτέχνη.

Η έννοια της πίστης στο χώρο της τέχνης βασίζεται στην αυτοπεποίθηση του εκκολαπτόμενου καλλιτέχνη, που εκτιμά τη συμβολή τόσο των δυνατοτήτων του όσο και της σύλληψης της ιδέας του στην επιτυχή έκβαση της εργασίας του, με σκοπό την όποια υλική ή ηθική ανταμοιβή.

Ωστόσο η εμπιστοσύνη αυτή δεν εντοπίζεται μόνο από πλευράς του καλλιτέχνη στον εαυτό του, αλλά και στη σχέση με την γκαλερί που διατίθεται να εκθέσει τα έργα του, με το συλλέκτη που επενδύει στο όνομά του και αγοράζει κάποιο έργο του, με τον πολιτιστικό φορέα που χρηματοδοτεί την παραγωγή μιας υπηρεσίας του, με τον επιμελητή εκθέσεων που τον επιλέγει, τον κριτικό που τον επαινεί, την κοινωνία που τον αποδέχεται και τους συναδέλφους που τον καλούν να δράσουν από κοινού.

Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι στην ελληνική πραγματικότητα η πίστη στον καλλιτέχνη δεν συνεπάγεται απαραίτητα και οικονομικές απολαβές, π.χ. κοστολόγηση, αμοιβή, μίσθωση, κέρδος, δυνατότητα βιοπορισμού, σίγουρη επένδυση κτλ.

Η αφοσίωση του καλλιτέχνη σε συγκεκριμένο σκοπό, ο στόχος σύναψης κοινωνικών σχέσεων, η επιδίωξη της δόξας, η ανάγκη της επικοινωνίας, η ελπίδα για μελλοντική αναγνώριση και υστεροφημία, η συχνά παράλληλη άσκηση βιοποριστικού επαγγέλματος, η κακώς εννοούμενη ιδεαλιστική προσέγγιση της τέχνης αλλά και η πάντα αναγκαία καλή διάθεση για αφιλοκερδή προσφορά αρκούν για να διαμορφωθούν σχέσεις πίστης με το κοινό και με παράγοντες της τέχνης.

Συνέπεια της νοοτροπίας αυτής, σε συνδυασμό με την τρέχουσα αρνητική οικονομική συγκυρία, είναι η διαμόρφωση συνθηκών παρόμοιων με της χαριστικής οικονομίας (gift economy) στο χώρο της τέχνης. Έργα και καλλιτεχνική υπηρεσία προσφέρονται δωρεάν, με αντάλλαγμα την καλή πίστη για έμμεσο και μακροπρόθεσμο όφελος, την πλασματική διακίνησή τους και τη βάσιμη δικαιολογία για την όποια ενεργή δράση του καθενός στο χώρο της τέχνης.

Δυστυχώς, ο συγκεκριμένος τρόπος ανάπτυξης και διακίνησης καλλιτεχνικής δραστηριότητας στην Ελλάδα συμβαίνει λόγω έλλειψης επαγγελματισμού και όχι από συνειδητή επιλογή.

Ωστόσο, βάσει της κατάστασης αυτής, θα μπορούσε να εξετάσει κανείς πόσο ενδιαφέρον θα είχε η εφαρμογή των αρχών της χαριστικής οικονομίας σε ορισμένους τομείς της κοινωνικής μας ζωής.

Χαριστική ονομάζουμε την οικονομία που προβλέπει την αφιλοκερδή διακίνηση αγαθών, υπηρεσιών και ιδεών, χωρίς να υπάρχει ρητή συμφωνία, ούτε να προηγείται προκαθορισμένος τρόπος υπολογισμού της εμπορικής αξίας αυτού που δίνεται απλόχερα και δίχως να επιδιώκεται άμεσο υλικό κέρδος. Ωστόσο επιθυμητό είναι το έμμεσο ηθικό όφελος σε βάθος χρόνου όπως η ψυχική επιβράβευση, η κοινωνική καταξίωση και αποδοχή, η επικοινωνία, η αύξηση της δημοτικότητας, η έναρξη φιλικής ή ερωτικής σχέσης, ο γάμος, η διαφήμιση κτλ. Δεν αποκλείεται όμως και το μελλοντικό χρηματικό κέρδος ως έμμεση συνέπεια συνθηκών που δημιουργούνται κατά την οικονομία αυτή, όπως π.χ. ο εμπλουτισμός του βιογραφικού, η εθελοντική εργασία, η άσκηση απλήρωτης πρακτικής με σκοπό την απόκτηση προϋπηρεσίας, η διεύρυνση επαγγελματικών ευκαιριών, η φοροελάφρυνση λόγω φιλανθρωπικής δραστηριότητας ή οικονομικής ενίσχυσης μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων κτλ.

Με αυτόν τον τρόπο προσφοράς αγαθών διαμορφώνονται έμπιστοι δεσμοί στην κοινωνία, οι οποίοι υποχρεώνουν ηθικά και συναισθηματικά για κάποια άυλη ανταπόδοση στο μέλλον. Ήθη, έθιμα, πολιτικές διαθέσεις, αρχές αμοιβαιότητας και αλληλεγγύης ορίζουν τους άγραφους νόμους των εν λόγω συναλλαγών. Αυτού του είδους οι σχέσεις δημιουργούνται σε μικρές κοινωνίες με ελλιπή αστική παράδοση και οργάνωση, ώστε συχνά προκύπτουν αυθόρμητα.

Σε αυτό το πλαίσιο καλούμαι από την ομάδα Εν Φλω να αναπτύξω μια επιτόπου αυτοσχέδια διαρκή δράση παραγωγής αντικειμένων τέχνης, βάσει υλικών που θα μου δοθούν όπως οι σπόροι και τα αντίγραφα παλαιών χαρτονομισμάτων.

Η χρήση των σπόρων στη συγκεκριμένη δράση αποτελεί υπενθύμιση του ότι υπήρξαν η πρώτη επενδυτική και νομισματική μονάδα στην ανταλλαγή αγαθών κατά το μεταβατικό στάδιο εξέλιξης της οικονομίας από την αντιπραγματική στην εγχρήματη. Επίσης παραπέμπει στη σημερινή τάση ίδρυσης τραπεζών σπόρων, διότι θεωρούνται σημαντική πηγή επένδυσης λόγω της πλεονάζουσας αναπαραγωγικότητάς τους, ενώ ταυτόχρονα προτείνεται από αυτοδιαχειριζόμενες κοινότητες ανθρώπων ως εναλλακτικό μέσο ανταλλαγής αγαθών για την αντιμετώπιση της χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Από την άλλη, η συλλογή παλαιών χαρτονομισμάτων συμβολίζει τη συναισθηματική υπεραξία που αποδίδουμε σε υλικά που πλέον έχουν χάσει τη χρηστική τους δύναμη, ενώ η διαδικασία φωτοτυπικής τους αναπαραγωγής συνειρμικά παραπέμπει στην προαναφερθείσα αγγλοσαξονική σχολή θεώρηση ότι η αξία του χρήματος είναι αναπροσαρμόσιμη και συνεπώς δύναται να τυπώνεται συνεχώς.

Οι δραστηριότητες αυτές που αποβλέπουν στην καλλιέργεια της γης, στη σύναψη εμπορικών σχέσεων, στην ανάπτυξη της καλλιτεχνικής δραστηριότητας, στη συλλογή αντικειμένων ιστορικής και συναισθηματικής αξίας προϋποθέτουν την πίστη ότι οι κόποι και οι ιδέες μας θα αποδώσουν με οποιοδήποτε τρόπο και τίμημα. Αυτός είναι και ο λόγος που υπερεκτιμούμε την έναρξη κάποιας πράξης με αβέβαια αποτελέσματα και επομένως προσδοκούμε κάτι καλύτερο είτε σε υλικό είτε σε ηθικό κέρδος.

Συνεπώς η πίστη με τις πολλαπλές της έννοιες όπως αυτοπεποίθηση, εμπιστοσύνη (μονομερής ή αμοιβαία), ελπίδα, εγγύηση κτλ. αποτελεί σχεδόν πάντα την κινητήρια αιτία μιας πράξης, η οποία αναζωπυρώνεται από τα τυχόν θετικά αποτελέσματα που θα προκύψουν.

Τέλος, να σημειωθεί ότι τα έργα αυτά που θα δημιουργηθούν κατά τη δράση χαρίζονται από καρδιάς στο κοινό, με την ελπίδα να διαμορφωθούν σχέσεις εμπιστοσύνης και να επισημανθούν άλλοι τρόποι συνδιαλλαγής-επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων.

Θερμές ευχαριστίες στην ομάδα Εν Φλω και στη σχολή Καλών Τεχνών της Φλώρινας.

Επίσης, θερμές ευχαριστίες στους εικαστικούς Αναστάση Στρατάκη για την φωτογράφιση των πεπραγμένων τεκμηρίων της εν λόγω δράσης και Δήμητρα Σιατερλή τόσο για την πρόσκληση όσο και για τη συμβολή της.

Δημήτρης Αμελαδιώτης

Αθήνα, 2014